

ऑक्टोबर २००९ Rs. 10/-

चांदोबा

भारतवीर प्रश्नावलीत भाग घ्या आणि आकर्षक बक्षिसे मिळवा

भारताचे वीर - १

मित्रांनो ! या प्रश्नावलीतले सारे वीर इतिहासात
चमकले आहेत आणि ते तुम्हाला माहीत
असावीलच.

1

१५२६ मध्ये मी वाडळी येथे हेवुरतन मिक्ता,
मह्या बाबांनी माझे नाव ठरवले तेले माझ्या
आईच्या कुटुंबातून आम्हाला आणण्याचे नांव ठरले आहे, तेला मी कोण
आहे?

2

सुंदर संकाला ठेवून मी माझ्या शोकावर बसवले आणि प्रत्येकी सूर्यास्ताकडे दूर केले
तुम्ही मला ओळखता का?

3

१ फेब्रुवारी रोजी मला शिवालय बनवले, माझ्या पत्नीकडे माझे वार धर्म ठेवले, म्हणून मला
मुत्तलाल जेच त्याकडे शोधण्यासाठी पुढेच मंगायला गेलो, माझे नांव काय?

4

को प्रेम करणारा मी तुम्हाला तरी त्याचप्रमाणे
तात मागेची विलीन "एका राजाला सर्वेसारी
बाणकुंभला दे" मी काण आहे ते तुम्हाला कळते
असतच.

5

एका भीषण युद्धात मी शिवाजी झलो, पण माझे
वीर्य त्यामुळे पसरले, मी शिवाजी मंगूर त्याच
केला, माझे नांव ओळख.

मीन अर्कत उत्तरे
वेणत्या विजेत्यावर
सामकनी वदरीस
मिळतील *

प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर दिल्यावर ओळखीत तिला या पांच कार्डे
मुक्ताळ कोणता का अन्वयनी वरते? जेतिहायका माया जावता
कोर पावलेत वहा राजा तिला.

प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर दिल्यावर ओळखीत तिला या पांच कार्डे

का :

विल :

मिन :

सार्पेसारी तली :

पावलेती तली :

हे पात कीत कावून ५ गोर्षेच वरी मुळीस पावलेच पावला.

Horses of India Quiz - 1

CHANDAMAMA INDIA LIMITED

No. 82, DEFENCE OFFICERS COLONY

EKKATTUTHANGAL, CHENNAI - 600 097.

सुरुवात :

१. हो त्याची तसे १५ वर्षांपासूनच्या मुलांसाठी आहे.

२. सर्व पाहिले फक्त मीत विजेते मिळवले जल्लो, विजेतांना

राज्य वधीच्या सत्यकथी बक्षिस दिल्या जातील. रणवीरा

जसत अर्कत आहे आम्हाला विजेत्याची विजय "मला आम्हाला

वीर" का सर्पेसारीत केले जाईल.

३. प्रत्येकका मिताव अर्कत करील.

४. त्याचला वेगळा वजरावर केला जाणारा नाही.

५. विजेत्यांना पोटातले मिताव करवता जाईल.

ही बक्षिसे
देत आहे

आंधळे अज्ञान

रामपूर गांधात रणवीर नांवाचा एक शेतकरी
राहात होता. जी घोडीमार जमीन होती ती तो
स्वतःच करत होता आणि सुखासमाधानाने
पहात होता.

एक दिवशी रणवीरचा सासरा गोविंद हा
राजगडहून एक दुधती म्हैस घेऊन आला.
रणवीरला गोविंद म्हणाला, "तू अगदी चांगल्या
प्रकारे शेती करतो आहेस. तुझ्याजवळ दुधती
जनावर असली की तुला त्याचा चांगला उपयोग
होईल. असं म्हणतात की शेतीचं पीक हे
दुधदुधत्याचं भावंडं असतं. सध्या माझ्याकडे
बरीच गुरे आहेत म्हणून तुझ्यासाठी मी एक
चांगल्या जातीची म्हैस आणली आहे. चांगल्या
अन्नधान्याबरोबर दहादुधाचीही चंगळ होईल."

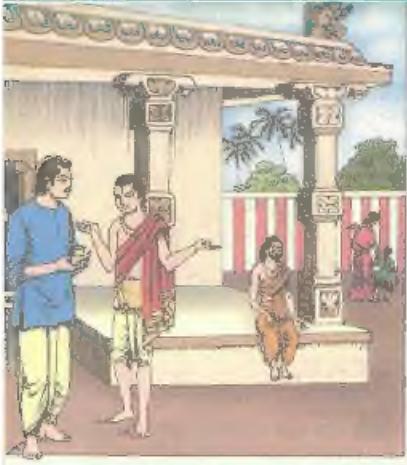
सासऱ्याचे बोलणे ऐकून रणवीरने हसून
म्हटले, "दुधत्या म्हशीला पोसाणं काही सोपी
गोष्ट नव्हे. दुधादहाची चंगळ जर होईल पण
म्हशीलादेखील भरपूर खाऊपिठं घालायला हवे

की! ते दिलं नाही तर सासच म्हायका. माझ्या
शेतांत जेवढं घान्य पिकतं. त्यांत माझी गुजराण
नीट होते आहे. माझ्या बैलांना पुरेसं इतकं भवत
शेतातून मिळतं, आता या म्हशीमुळे मला किती
कटकट होईल. दुधादहाचा आनंद मिळाला तरी
हिचे चारापणी व तिची देखभाल करायची
ताकद माझ्यात मुळीच नाही."

ह्यावर त्याची पत्नी मंगला हिने त्याला
समजावत म्हटले, "वहो! तुम्ही फरच किडकूट
होत चाकला आहात हा! बैलांच्याबरोबर हा
म्हशीलाही चारायला नेता येईल. दुध आणि घान्य
या दोन्हीमध्ये तक्षमीचा निचास असतो.
महालक्ष्मीप्रमाणे ही म्हैस आपल्या घरात आलीय.
आता तिला नाकलं नका! लहान बाराह किंवा
दुभते जनावर घरात येणं हा एक शुभशकुन असतो
असं म्हणतात बरं का!"

पत्नी व सासऱ्याने बोर केल्यामुळे रणवीरला
त्याचे म्हणणं ऐकावे लागले, आपल्या

- हेमलता पोडुवाल -

बैलांच्याबरोबर ती म्हैस व तिचे बासई त्याने आपल्या झोंपडीत बांधले.

गेविंद खूप होऊन राजगडबा धरत गेला. जांबयाने आपले म्हणजे ऐकले म्हणून त्याला समाधान झाले होते. दुसऱ्या दिवशी सकाळी रणधीरने म्हशीचे दूध काढून आणले. तेव्हा मंगला त्याला म्हणाली, "बावांनी म्हैस आणून दिली ही आपल्याला भवत झाली आहे. आता वापुढे आपल्याला कधी दहीदूध कमी पडणार नाही. मा दुसऱ्या म्हशीने आपल्या झोंपडीत प्रथमच प्रवेश केलाय. म्हणून आजच्या या दुधाचा नैवेद्य आपण वेणुगोपालस्वामी भगवानाच्या मंदिरात दाखवू या. त्याच्या कुपेने म्हशींच्यासाठी एक वेगळी झोंपटी बांधायची वेळ आली तर बरेच की!" असं म्हणून तिने दुधाची कासंडी डोक्यांना लावली आणि रणधीरकडे दिली.

ऑक्टोबर २००१

रणधीर ती कासंडी घेऊन मंदिरात गेला. त्यावेळेस पुजारी एका साधूशी बोलण्यात गुंग झाला होता. रणधीरने पुजऱ्याला आपण येण्याचे कारण सांगितले.

पुजारी आश्चर्यचकित होऊन रणधीरकडे पाहता राहिला. तो पुढे म्हणाला, "अरे, रणधीर, वेणुगोपालस्वामीला गाईचे दूध आणि त्याचे पदार्थ यांचाच नैवेद्य दाखवला जातो, अशी इयली रीत आहे. बरं झालं, हे म्हशीचं दूध आहे हे तू अगोदरच सांगितारस. नाहीतर माझ्या हतून पाप वळतं जसतं. पण मी तुला निराश करणार नाही. तू स्वतःच या दुधाचा देवाला नैवेद्य दाखव. पण मा एक कर, हे साधूब्रह्मराज कुंभ मेळयाला जाणार आहेत. आज रात्री हे मंदिराच्या अगोवरीत झोंपटीन, ते दूध तुऱ्यानाच दे. त्याचे पुण्य तुझ्या पररांत निश्चित पडेल."

रणधीरने देवळाच्या बाहेर उभे राहून वेणुगोपालस्वामीला अत्यंत भद्रार्पक नमस्कार केला आणि दुधाची कासंडी त्याने साधूसमोर ठेवली. त्याचे सारे बोलणें साधूने नीट ऐकले होते. त्याने दूध पिऊन टाकले आणि तो म्हणाला, "रणधीर, हे दूध बिनसरखरेचे असले तरी फारच गोड आहे रे! तुझे अवयव कल्याण होईल." असे म्हणून त्याने डोळे बंद केले आणि थोडा केळ घ्यायला लागले.

त्यानंतर त्याने आपल्या बंद मुठी खडल्या. त्यांत दोन रुद्राक्ष होते. रणधीरच्या हतात ते रुद्राक्ष ठेवून साधू म्हणाला, "तुझ्या देवघरांत हे रुद्राक्ष नीट जपून रेन, तुझ्या वंशाचा उद्धार करणारे दोन पुत्र तुला होतील." साधूने त्याला असा आशिर्वाद दिला.

४

चांदोबा

रणधीर घरी परत गेला. मंदिराबबल काय घडले ते त्याने मंगलाला सविस्तर सांगितले. दोघारी ते रुद्राक्ष देवघरांत सुरक्षित ठेवले. त्या दिवसांनंतर रणधीरचं भाग्य उजळले. धोड्याच दिवसांत त्याने दोन एकर सुपीक जमिनीची खरेदी केली. एक गाय व आणखी तीन दुभत्या म्हशी विकत घेतल्या. काही काळानंतर त्याला दोन मुलगे झाले.

त्याच्या दोन्ही मुलांची आवड निरनिराळी होती. योल्यावा शेती करायला आवडत होते. तो शेतांत राहून रात्रंदिवस काम करीत असे. त्याचबरोबर निरनिराळे वीबियाणें आणून त्यांचे प्रयोग तो करीत होता व आपल्या शेतांतले उत्पन्न बाढवण्याच्या सतत प्रयत्नांत रहात होता.

दुसऱ्या मुलाला गुराढोरांची आवड होती. गाईबैलांना जरी एखादी सहानुशी जखम झालेली दिसली तरी तो दुःखी होत असे. त्याने गुरांच्या

वैद्यांना अनेकवेळा भेटून, गुरांच्या रोगांबाबतीत अशीच माहिती मिळवली होती. त्याचा उपयोग करून त्याला गुरांच्या आजाराचे निदानही करता येऊ लागले.

मंगला व रणधीरचा गाड निश्वास होता की हे सारं वैभव त्या साधूने दिलेल्या रुद्राक्षाच्या परिणामामुळे निर्माण झाले होते. अशीच कांही वर्षे आनंदात गेली.

आता रणधीरचा योरावा मुलगा विवाहास योग्य पयाभा झाला होता. चांगल्या सधन घराण्यांकडून विवाहसहायी प्रस्ताव येऊ लागले. आपल्या या सुस्थितीबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करावी म्हणून ते दोन्ही मुलांना घेऊन वेणुगोपालस्वामीच्या मंदिरात गेले.

पूजा संपल्यानंतर ते बाहेर आले तेव्हा त्यांना मंदिराच्यासमोरच एक बुद्ध साधू उभा असलेला दिसला. त्याच्या डोक्यावरचे सारे केस पांढरे झाले

चांदोबा

५

ऑक्टोबर २००१

होते व दाढीही पांढरीशुद्ध होती. तो करत वाकलेला होता. हा तोंब साधू सर नसेलना, असा विचार रणधीरच्या मनात आला, तितक्यांत तो राधू हेसून म्हणावा, "अरे रणधीर, काळ गरीबी मी मंदिराच्या ओंबरीवर पडतो होतो, तेव्हा गावातल्या लोकांकडून तुझ्याबद्दल खूप चांगल्या गोष्टी ऐकल्या. मला त्यामुळे खूपच समाधान वाटते बघ."

आता मात्र रणधीरने त्या साधूला बोलखणे सगेच त्याला म्हणाला, "स्वामीजी, क्षमा करा. आपण दिलेले दोन हद्दाक आणि आपले आशिर्वाद, यामुळे आज मी सधन झालो जावे. माझ्या दोन्ही मुलांसह आम्ही सुखाने राहणारो आहोत." असे म्हणून त्याने आपल्याजवळची बुधाची कापंडी साधूला दिली. तो पुढे म्हणाला, "हे मात्र गादीचं दूध आहे हे. भगवान वेणुगोपाळाचा याचा नैवेद्य दाखवला आहे."

त्या भांड्याला दान न लावताच साधूमहाराज म्हणाला, "त्या दिवशी जे काही धडले ते मला चांगलं आठवतंय, पुजाऱ्याला वाटत होतं की वेणुगोपाळस्वामी फक्त गार्दचाच रक्षणकर्ता आहे. त्याचे अज्ञान पाहून मी चकितच झालो. म्हणून

जेव्हा तू आपलेलं म्हशीचं दूध त्याने स्वीकारण्यास नकार दिला, तेव्हा मी ते घेतलं आणि पिऊन टाकलं. तुझी श्रद्धा आणि भक्ती त्या पुजाऱ्याला समजली नव्हती. दुःख्यस्मरकथा सदभक्ताचे कल्याण व्हावे म्हणून मी तुला दोन रुद्रार्क्षे दिली, आणि आशिर्वादही दिला. भगवान वेणुगोपालने माझी सदिच्छा खरी करून दाखवली."

नेमका त्याच वेळेला कांठे टंकटंकत तो जुना पुजारीदेखील तिये आला. पुजाऱ्याने साधूला नमस्कार करून म्हटले, "स्वामीजी, भगवान सर्वव्यापी आहे हे पाहिली असूनदेखील मी अज्ञानाच्या भोंवऱ्यातच फिरत होतो. मला वाटे की मी सर्वज्ञ आहे, भगवान वेणुगोपाळाचा मीच एकमात्र प्रतिनिधी आहे! पण जे भक्त श्रद्धायुक्त अंतःकरणाने भगवानाका को प्रसाद अर्पण करतात, त्यांचा भगवान सहर्ष स्वीकार करताना व त्या अर्थातः दामदुपटीने तो प्रसाद इतर रूपाने परत करतात. हे सत्य मला आता समजलंय आणि माझे बांधिले अज्ञान आता दूर झालंय."

साधूने पुजाऱ्याबरोबरच सर्वाना आशिर्वाद दिले आणि तो तिथून निघून गेला.

यक्ष पर्वत

9

(मुक्त भावुकता आपल्याबरोबर घेऊन जख्खबर्बाद व जीवदल अण्णांतल्या सगोदराजवळ आले. तिथे त्यांना स्वर्गाची दिसला. समस्तदृष्ट्या अनुपस्थितता त्याचे अनुयायी व कीर्तनारे राजसैनिक बॉम्बानचे लढाई सुरू झाली. राजसैनिकांनी आपल्या तनवारी म्यानंतून उपसल्या आणि समस्तदृष्ट्या अनुयायांत ते तुरुन पडले.) - कानंत पुढे

वैष्णू राजाच्या प्रणीतलेलाचच्या अधिकाऱ्या-जवळ आता केवळ सात सैनिक जले होते. त्यांपैकी एक जखमी झाला आणि लंगडत लंगडत इतर सैनिकांच्या पाठोपाठ येऊ लागला. समस्तदृष्ट्या चारच अनुयायी शिष्टक होते, परंतु तरीही त्यांनी राजसैनिकांबरोबर लढायचा निश्चय केला होता.

समस्तदृष्ट्या अनुयायांजवळ पांचगणपती प्राणीसंग्रहालयाच्या अधिकाऱ्यांनी आपल्या सैनिकांना थांबवून त्यांना सांगितले, "हे लोक व्यापारी असलेत. त्यांना पाहून असं वाटतंय की त्यांना लढाय पेल नसतंय. पणड्या अशा कां बोंबारात कधी? यांना तनबादेखील चालवता येत नसेल."

त्याचे ते सौम्ये सगोदराबद्दल अनुयायांनी ऐकले, त्यांना राग आला. आपल्या मित्रावर लून फिरवीत, शत्रू ठोकत ते ओमडले, "आमच्याशी सामना करून तर पाडा, मग कटेल आम्हाला स्वयं येतंय आणि काय नाही ते! समस्तदृष्ट्या की जय! असं ओमडत ते जोराने पुढे आले आणि राज-सैनिकांचा तुरुन पडले. वीरसिंहच्या सैनिकांपैकी तिघेजण समस्तदृष्ट्या अनुयायांसमोर टिकू शकले नाहीत आणि जमिनीवर पडले. आता लंगड सैनिक व अधिकारी झाडीमध्ये लपत पळत आठ तांकां अधिकार्याला पकडून जखाना पाहून इतर दोघा सैनिकांनी आपला पांथय मान्य केला आणि

'चांदोला'

समस्याहूत्या अनुयायिप्रयोगे ते नान्यन्तक शनैः
 ।।द्वौ चोत्तरावताना द्वावी वाच्यं ते क
 आशुतोष व्रीत शनैः, जंगली जगतीच कोह
 लोक हे आचान ऐकन यद्वत्तच तिथे आसे.
 कृपाकृपाच्यात लढाई चोकराव आणि कोण हर
 तीच कोण निकतोय, हे कोही त्यांना समजत
 नव्हता.

याचे भावापत्तेने घेतले पाहून समराज्याच्या अनुयायांनी त्या जेलनामनीना नांगितले, "तुम्ही बत्तच बंगलात येवजा ना" मग आता याच्यापुढे पैगूपू रावला कर देण्याची काहीही जरूर नाही. आमचा राजा समराज्य आता आपुढें तुमच्या नवीन राजा आहे "

गंगोत्री जमालीपैकी एक बुद्ध नाणूस् पुढें आल
आणि म्हणाला, "साहेब आपण ज्ञान संगितलान
तसंच आम्ही करू. आपण राग मानू नका. पण

ऑक्टोबर २००२

12

छांदोग्य

कुठे आहे?" त्याने जाब्यतच हा प्रश्न विचारला होता.

समावाहूच्या अनुयायांपैकी एकजणाचा प्रश्नाचे उत्तर देणार होता तेमळ्यांत दोन जमल्लासरी खेन धोडे हेऊन निघें आले. त्या वृद्धाने त्यांना विचारले, "या बोड्यांना तम्ही कठे पकडलेत?"

“चीसूरा राजाच्या सैनिकांपैकी दोन सैनिक घोड्याचा हत्यार होऊन पळून जात होते तेव्हा हे दोन घोडे झाडांना बांधलेले होते. त्यांची त्यांच्या दोन्ही भोंवत्या व ते तिथून पळावना लागले. पलायनाच्या या घडनेला आम्ही पकटले आणि त्यांना इथे येऊन आले” त्या दोघा जंगलचारांशीही उत्तर दिले

“तुमच्या दोघांच्या या कामगिरीबद्दल आम्ही खूप आहोत. आम्ही तुमच्या नवाची शिकारस करून आणि राजवड्यात बांगले बसिस वेचवू या दोन्ही घोड्यांना धेऊन तुम्ही आमच्याबरोबर होणारान्त्या विरल्याथर सजा,” समरवाहूच्या एका अनुसयापाने सांगितले.

समस्याचे अनुयायी चोगसहाच्या कैद केलेल्या
सैनिकांना बेतून निघाले. दोन्ही घोड्यांना बेतून
ते दोघे जंगलवारीही त्यांच्या मागून येऊ लागले.
अतः यांनाच प्राणीसंग्रहालयाच्या अधिकाऱ्यांनी
पकडून ठेवलेले होते.

त्यांना पाहून समरबाईच्या साथीदरम्यान
जुलसाहचरे भरले आले. ते म्हणू लागले, "ही रानटी
जनांमारे समरबाई महाराजांच्या भ्राणीसंग्रहालयांत
आतां यापुढे राहतील. यांनाही आपण कितीचवर
प्रेमून जा."

नितक्याल भाणसूरी काही जंगलवासीदेखील

निधे येऊन पोचते त्यांना पाहून समजवाढच्या एका
साथीद्वारे त्यांना विचारले. 'सर्व काही ठीकठाक
आहे पण आजसयंत आम्ही कधी असल्या गान्दी
अनुवर्तना सांभाळून नव्हते, ही खापर ये असा
किरल्यापरीस कधी नेता येतील'

तेव्हां तो बृहज्जंगमवार्सा पुन्हा पूढे आता अणि सांगू लागता, "यावे, या पित्र्यांना लहावतहान चार्के बसवलेली आहेत. हे पित्रे आपण घोडे किंवा उंटोंकडून ओढत ओढत यित्त्वापर्यंत घेऊन जाऊ शकाल."

सम्राट् बाहुच्या साथीद्वारांना त्याने लुचवलेला हा
उपाय ठीक वाटला. जंगलवासियांनी लगेच
दोखंडाने दोन उंटाना ते पिंजरे बांधून ठाकले.
आणखी एका उंटान्या पाठीवर जंगलातल्या
पक्षांची जखमी नोट भरणे बांधली त्यावर सर्वजण
त्या रूढी किंत्वाचैनी बांधकाम चालवते होते त्या
दिशेने जाऊ लागले.

किन्ना वांघण्याच्या कामांत स्वयंगचारी
मूला होता. त्या होंग्याच्या पयव्याशी जेव्हा
ते घोडे, संत व त्यांच्याबरोबर त्या जंगलवासी
माणसांना पाहून तो आश्चर्यचकित झाला.
कामगार असलेले यमुदेवीस चकित होऊन हे
दृश्य प्रहायला लागले

एका धौड्याचार स्वार असलेला धौडेस्वार समजाऊन्या एका सार्धादागला सांगायला लागला. "वाहिलत, महाश्री स्वर्णाचारी आपल्याला पाहून किती चकित झाले आहेत! ती पुढे जाऊन त्यांना ही सारी हकीकत सांगतो." असे म्हणून तो पायस्तार शरता आणि दगडाधौड्यातून मार्ग काढीत, हळूहळू पुढे जात, तो स्वर्णाचारीच्याजवळ पोचला.

तो जसा तिर्थ पाँचला तपाँ त्र्यर्णाचारीने त्याला विचारले, "तुम्ही शिकारीला गेला होता ना? हे धोडे कुठून मिळाले? हे पिंजरे कुठून आणलेत?"

प्रादोक्षा

13

ऑक्टोबर २००२

जंगलतली माणसं तुमच्याबरोबर कशी काय आली आहेत?" त्याच्या स्वागत खूप उत्तुकेन होती.

समरबाहूच्या अनुयायांनी स्वर्णाचारीत समारंभ करून घटवले, "बन्धुगिद महामंत्रीजी, आम्ही जंगलतली वीरपूच्या राजाच्या सैनिकांची तिरपीट उडवली, त्यांना चांगलेच हुरबुरे, दोर्धांना कैद करून आपल्याबरोबर घेऊन आलो आहोत. सात सैनिकांना आम्ही मारून टाकले, दोन सैनिक प्राण वाचवून वीरपूच्या दिसले पळाले."

बोधेजण वीरपूच्या बाजूला पळाले ही बरामी ऐकून स्वर्णाचारी भीतीने कांपू लागला. समर-बाहूच्या अनुयायांनी सांगितलेल्या बातमीने त्याला समाधान झाले नाही, नाराज होऊन, डोळे बटारून तो त्यांच्यावर ओरडू लागला, "तू म्हणातास की वीरपूचे दोन सैनिक नगराच्या दिशेने पळाले, ही घटना आपल्याला संवदात ठेकेम न तर इतका खूष दिसतो आहेस की जणू काही यज्ञाचा थंडाच

भोंवरोबर १००१

पकडून खाणला आहेस! त्या राजसैनिकांची लढायची काय जरूर होती?"

"आमचे काही सैनिक घायाळ झाले. शत्रुसैन्याशी सामना करताना आमच्या तलवारीची धार गेली, आम्ही सैनिक लढतालढता मरण पावले. शत्रूपाहून कसाबला बचाव करून ही बातमी आपल्याला कसही करून सांगवी म्हणून आम्ही इधपयंत आहो, मी आणि हा सैनिक फक्त याचते."

राजा वीरसिंहाने लगेच सांगितले, "महामंत्री, आपल्या राज्याच्या सीमेवर बसवान शत्रूने आगमन केलेय, सेनाध्यक्षांना ही बातमी लगेच कळवा."

प्राणीसंग्रहालयच्या अधिकार्याच्या रुजूणीवर मंत्र्याच्या विवरास बसेना. त्यांनी त्यांना जवळ बोलावले आणि त्यांना स्वतः भोवती गोल गिरकी घेत फिरक्यास सांगितले, त्यांच्या शरीरवर कुठे जखम झालीय किंवा लहलहाने की नाही ते त्यांनी लक्षपूर्वक पाहिले, पण गंभ्यता तसं काही आढळलं नाही.

लेवढ्यांत सेनाध्यक्ष तिथे येऊन पोचला, त्याच्या कमरेला तलवार लटकत होती, त्याने आपल्याबरोबर राजा आणि मंत्री यांना नमस्कार केला, मंत्र्याने अधिकाऱ्यांनी सांगितलेली बातमी सविस्तरपणे पुन्हा सांगितली.

सेनाध्यक्ष लपटने म्हणाला, "महामंत्री, माफी असावी, पण मी या जंटवाल्यांची माहिती मिळवण्यासाठी निरंजन नांवाच्या एका अधिकाऱ्याच्या नेतृत्वाखाली एका गुप्तचराला पाठवले होते, पण तो तिथे बसामासाठी गेता आणि निघल्या एका सुद्धा जंगलामध्ये लुकाणीही त्याने लप केले, त्यानंतर तो तिथेच रावू लागला. या

14

चांदेवा

कारणामुळे खरी परिस्थिती समज्याबला कितब लागता."

मंत्री म्हणाला, "शत्रूने मात्र या विलंबाचा पुरेपूर फायदा उठवला आहे असं दिसतं. सेनाध्यक्षजी, जेव्हा आपण गुप्तचारांची नियुक्ती करता किंवा त्यांची या कामासाठी निवड करता, तेव्हा त्यांचे लप शक्त वाढते की नाही, त्यांना मूलचाल आते की नाही. या सऱ्या गोष्टींची माहिती असामला हवी. ब्रह्मचान्दऱ्यावर गुप्तचरांचे काम सोंपवतं की कायकाय गोंधळ होतात ते आता तुमच्या ध्यानांत आल असेल.

तेव्हा राजाने मध्ये पडत म्हटलं, "सेनाध्यक्ष, आपण सेना घेऊन ताबडतोब निघा, आणि शत्रू राजाच्या किल्ल्याला वेढा घाला. त्याचा सर्वनाश करा. शत्रूजाला जिवंत पकडून आणून माझ्या-समोर हजा करा, ही माझी आज्ञा आहे."

शंभर घोडेस्वार आणि दोनशे सैनिकांना घेऊन सेनाध्यक्षाने त्या किल्ल्याच्या विरुद्धे कूच केले. किल्ल्याचे बांधकाम चातू होते.

ज्या दिवशी समरबाहूला अखलवाल्यांनी कैद केले होते, त्या दिवसापासून स्वर्णाचारीच सरदा बसून साधीदारांचे नेतृत्व करीत होता. जंगलात ते शिकारीला गेले होते, जेव्हा सैनिक बांध व सिंहांचे पिंजो घेऊन आले, आणि त्यांनी तिथल्या घटनांवर प्रकाश टाकला तेव्हा तो स्तब्ध झाला. त्याला वाटलं की आता कोणत्याही क्षणी वीर सिंहची सेना त्याच्यावर आक्रमण करू शकते, म्हणून त्याच्या आक्रमणाला तोंड देण्याची तयारी त्याने सुरु केली. समरबाहूच्या साधीदाराला वाटलं की ही त्यांची अक्षम्य चुक झाली, आपला बचाव

चांबोबा

करणच्या उद्देशाने त्याने स्वर्णाचारीला खोटी माहिती, जरा जास्तच तिखटपीठ लावून सांगितली. त्याने सांगितलं की त्या सैनिकांनी आपला अपमान केला आणि समरबाहूला देखीस शिन्वा दिल्या. त्यामुळे हा अपमान आम्हाला अस्वस्थ झाला आणि राईलागाने त्यांच्याशी लढावे लागले.

स्वर्णाचारी विचारास पडला, जेव्हा इतर साधीदार तिथे पोचले तेव्हा त्याने त्यांना सांगितले, "आपण त्या राजाशी निष्कारण वैर ओढवून घेतलेय, आपल्या दृष्टीने ही चांगली घटना नाही. दोन्ही राजांकडून जे काही झालं, ते प्रत्येकजण खुलवूनच सांगणार, किल्ल्याचे बांधकाम चातू आहे. त्याच वेळेला मोठी सेना घेऊन राजा किल्ल्याला वेढा घालापचा प्रयत्न करील. अशा प्रसंगी समरबाहू महारान इथे हजर नाहीत, निघात खट्यायर्मा व जीवदत जरी इथे हजर असते ना.

15

ऑक्टोबर १००२

तरी आपण वीरसिंहाच्या सेनेशी सामना करू शकलो असतो."

स्वर्णाचारीची अटकळ खरी होती, पल्लू गेलेले प्राणीसंग्रहालयाचे अधिकारी ब लंगडा सैनिक, वीरपूरच्या राजमार्गाविरुद्ध जाताजाता जंगलांत ओढत होते, "देश संकटात सांपडला आहे, फारच वाईट परिस्थिती आली आहे. राज्याला धोका आहे. मनु राजा जंगलात अकाशाला भिडेल असा उंच व्हडला बांधतो आहे. मोठी राना घेऊन आपल्यावर हल्ला करणाराही चालून येणार आहे."

त्यानेहेल राजद्रोहाच्या पर्वावर राजा वीरसिंह मंत्र्यांशीवर बोलत होता. यांची अफडोअफड ऐकून राजाला मळत वाटले. नितक्यांत अधिकारी व ते सैनिक कितल्याच्या दारापर्यंत पोचले. महाराज्याने त्यांना घोड्यावरून उतरून आत पायी जाण्यास सांगितले.

प्राणीसंग्रहालयाच्या अधिकाऱ्यांनी यावर संतप्तपणे म्हणजे, "अरे, काय करतो आहोत? एका बाजूला देश संकटात सांपडला आहे, शत्रूचा राजा कोणत्याही क्षणी आपल्यावर चढाई करू शकेल, आणि तू इथे नियमपाळीत बसला आहेस आमचा मोलाचा वेळ तू फुकट घालवतो आहेस का?"

संघट्टापासून लंगडा सैनिक त्वरेने आत शिरणार होना, पण पहोकावनेत्याच्या पोटात कट्यावर घुसवून सैनिक घोड्यावरून खाली पडला आणि, "वीरसिंह महाराज की उय" अशा घोषणा देऊ लागला.

मंत्र्याने हाताने खूण करीत पहोकावनेत्याला समितले, "त्या दोघांना लोक कितल्यांत येऊ दे."

अधिकारी व सैनिक राजद्रोहात माती आले आणि राजा ब मंत्री यांना त्यांना विनयपूर्वक आग्रहातून केले. तेव्हा मंत्र्याने अधिकाऱ्यास विचारले, "देश संकटात सांपडला आहे? आपल्यावर कोण हल्ला करणार आहे?"

राजा व मंत्री यांना पुन्हा एकदा प्रणाम करून अधिकाऱ्याने सांगितले, "महाराज, आपल्याला ठाऊकच आहे की मी आपल्या प्राणीसंग्रहालयाचा अधिकारी आहे. आपल्या राज्याच्या प्राणीसंग्रहालयासाठी नवीन प्राणी व पक्षी पकडण्यासाठी आम्ही जंगलात गेलो होतो. माझ्याबरोबर काही सैनिकदेखील होते. तिथे पर्यटकांच्या कितल्याचा जो तला आहे, त्याचा समखाटू गोवाचा एक सैनिक मंडावर म्यार होऊन आला आणि आमच्याकडे त्याने हल्ला केला. आम्ही त्यांच्याशी भिकराने लढलो आणि त्यांच्या काही सैनिकांना आम्ही मृत्यूच्या दारून दकलते. कोणत्याही परिस्थितीत बाधत असलेल्या कितल्याच्या खुशेसाठी प्रयत्न चालू होता.

जर वीरपूरचा राजा या लढाईला विजयी झाला असता, आणि त्याचा पराभव झाला असता, तर निश्चयाने जाण्यासाठी म्हणून त्यांनी दोन म्यारी मार्गांनी व्यवस्थादेखील केलेली होती. त्यांनी जंगलवासाच्या थोडेफार धन दिले होते, शिवाय रसदही पुरवली होती. त्याने जंगलवासाच्या सांगितले की त्यांनी अशा एका गुप्ततेत लपून राहावे, की ज्या वास्तूने शत्रूची सेना कितल्यांत प्रवेश करू शकेल. बाघ व सिंह ज्या पिंजऱ्यात बंद आहेत, ते सर्व आता जंगलवासाच्या ताब्यात आहेत. त्यांना आवा दिस्या आहेत की जेव्हा शत्रूची सेना त्या मार्गावरून जाईल, तेव्हा ती हिल जगावे पिंजऱ्यातून मोकली सोडावची म्हणजे ती सेनेचा तुटून पडतील. या संघीचा मोका साधून जंगलवासांना पुन्हा जंगलात पळून जाण्याची अनुमती दिली होती.

एक दर त्यांना परत जंगलात न जाता, समरबाहुच्या सेनेस मदत करायची इच्छा असेल तर ती त्यांनी पार करायी, सगळे केले तर त्यांना किमती वस्तू भेट म्हणून दिल्या जातील.

स्वर्णाचारीने कितल्याच्या रक्षणासाठी योग्य ती

सर्व प्रकारची खुबदारी घेतलेली होती. त्याच्याकडील त्याने एक पार चालू योजना असली. एके दिवशी सूर्योदयाच्या वेळी त्याला रातमी भिडाली, की वीरपूरची सेना कितल्याच्या दिशेने पुढे येत आहे. जंगलात लपून बसलेल्या समाजाहून संधीदार्थी स्वर्णाचारीला हा गुप्त संदेश पाठवता होता. स्वर्णाचारीने आपल्या नोक्यात भाते व इतर शस्त्रे दिली आणि त्यांना आदेश दिला की हे काम अगदी चुपचाप चहायता हवा.

थोड्या वेळानंतर वीरपूरच्या सेनाध्यक्ष सेनेसहित पर्यटकांच्या पायथ्याशी येऊन पोचला त्याने प्रयत्नांतून तलवार काढली, आणि वर उभे असलेल्या समरबाहुच्या सैनिकांना पुकारत तो म्हणाला, "अरे ब्रह्मांधांनी, मी वीरपूरच्या सेनाध्यक्ष आहे तुम्ही सर्वजण आपापली शस्त्रे खाली टाका आणि पुढे वा, नाहीता सर्वजण राहक प्राणाला मुक्तल."

हीगाराच्या कडेपावर उभे असलेल्या समरबाहुच्या संधीदार्थींनी कांही प्रत्युत्तर न करता शत्रुसेनेवर भाते, वरच्या फेंक्याला खुबदात केली. एक भाला तर सेनाध्यक्षाच्या खांद्याला लागला.

-क्रमशः-

ओरिसातल्या चिलिका सरोवर तुम्ही पाहिलेच पाहिजे. आशिया खंडातले हे सर्वात मोठे मच्छ माण्याचे सरोवर आहे. पक्षीनिरीक्षणसाठी तर इथे निरोगाची उधळण पाहायला हवी. ११०० चौ. किलोमीटर परिसरात अनेक जातीचे पक्षी येतात. त्यात पांढऱ्या पोटाचा समुद्रगर्द, जांभळे टांकवडे आणि ब्रॉच हे तर सरोवरातच राहतात. प्लेमिंगोसारखे इतर अनेक परदेशी पक्षी हिंवाळ्यात स्थलांतर करून येतात.

अनोटी, नालींग रंगाचे फ्लेमिंगो पक्षी पाहणे हे चिलिका सरोवराचे खास आकर्षण आहे.

चिल्ल, रांन, माच्छे, रामांजे, मुंग्रा, राळू, शर्प, कालचे, पावी आणि सरडे यांच्या अनेक जाती सरोवराच्या आसपासच्या परिसरात आढळतात. या वन्य प्राण्यांचा

जवळच्या टेंकड्यांत व जंगलात वावर असतो.

पोटरबोटीने तुम्ही सरोवरातल्या चिमूकल्या वेढांत भेट देऊ शकता. इथे पासेमारी व नौकानयनाच्या सौंदी उपलब्ध आहेत. ज्यांना पाण्यातले खेळ, जलतरण आवडते ते बोट स्पोर्ट्स कॉम्प्लेक्सला पळतात !

सालपाढा इथे चिलिका सरोवर समुद्राला मिळते. ही देखणी जागा सरोवरापासून २८ कि.मी. दूर आहे. तुम्ही नवीनवात असला तर इथे तुम्हाला डॉल्फिन मासेही दिसतात !

पुर्ण, कटक व भुवनेश्वरपासून चिलिकात जायला बसेस किंवा टॅक्सी मिळतात. कोलकता - चेन्नई रेल-मार्गावरच्या वातुगाव, चिलिका व रंभा या स्थानकांवर सरोवर भेटते. भुवनेश्वरचा विमानतळ येथून १०१ कि.मी. अंतरावर आहे.

दिलेल्या ओळीवर तुमची उत्तरे तुमच्या आवडीत लिहा. तुमची दिलेली कुल्ल मरा व तुमची प्रवेशपत्रिका खालील पाकड्यात घाला

Orissa Tourism Quiz Contest
Chandamama India Limited
No. 81, Defence Officers Colony
Ekkatubangal, Chennai - 600 097

नाव : _____
वय : _____
पत्ता : _____
पिनकोड : _____ फोन : _____

तुमच्यासाठी एक स्पर्धा

(चौदा वर्षांपर्यंतच्या मुलांसाठी प्रश्नवली)

स्पर्धा - II

1. चिलिका सरोवर हे खंडातील पक्षीगर्दी आभारस्थान आहे. त्यापैकी सर्वात आवडणारा पक्षी कोणता आहे?
2. पॅलिभिक रिवली समुद्री कावचे वरील जमेरियेजून प्रदीर्घ प्रवास करून ओरिसाच्या काळभारपूरज अटी घालायला येतात. हे अभयारण्य कोणते?
3. ओरिसातले एक प्रसिद्ध प्राचीनस्थलतय पांचांच्या या खास कार्यस्थल प्रसिद्ध आहे. त्या वाघाचे व जालेचे नाव काय?

Winners picked by Orissa Tourism in each contest will be eligible for 3-days, 2-night stay at any of the OTDC Panthanivas, upto a maximum of four members of a family. Only original forms will be entertained. The competition is not open to CIL and Orissa Tourism family members. Orissa Tourism, Parvatan Bhawan, Bhubaneswar - 751 014, Ph : (0674) 432177, Fax : (0674) 430887. e-mail : ortour@snchanet.in. Website : Orissatourism.com

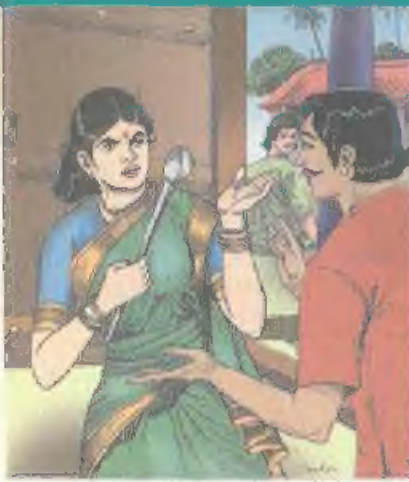
वेताळ
कथा

संन्याशाचे वरदान

निश्चयाचा पक्का विक्रमार्क पुन्हा शांडावचळ गेला त्याने झाडावरून हेरा खाली उतरवले आणि ते आपल्या छांदावर धेतले. तेव्हा त्रेतांत लपलेला वेताळ म्हणाला, "राजन्, अशा मध्यरात्री मू इतके कष्ट कां करतात आहेत ते मला स्वयंन घाटी. तुला हे करण्याची काम जर आहे? कोणती तरी अद्भुत शक्ती मिळवण्याची तुला इच्छा आहे का? की कुणाचे तरी कल्याण करण्याच्या हेतूने वू हे सारे करतो आहेत? परंतु जसल्या अद्भुत शक्तीचे फलणामही मोठे निमित्त असलात हे तुला घाटीत नसून त्यांचा प्रभाव वेळोवेळी बदलत असतो. उदाहरण म्हणून तुला शंकर आणि कालीपद नंदाच्या दोन व्यक्तींची कहाणी मी सांगतो, तुला थकना दूर करण्यासाठी ही मोक्ष ऐक."

अजिण तो पुढे मोठ सांतायला जाणला.

ऑक्टोबर २००१

“कार पूर्वीची गोष्ट आहे. बराच देशांतल्या एका छोट्या गांवात धर्मपाल नांवाचा एक शेतकरी राहत होता. त्याला एक मुलगा होता. त्याचे नांव शंकर. शंकरची आई तो अगदी लहान असतानाच बारी होती. धर्मपालने त्याला अतिशय लाड्याफोडांत वाढवला होता. असल्या आचर लाड्यामुळे त्याचे शिक्षण मुळीच झाले नव्हते. त्यामुळे शंकर अतिशय सुरत व आळशी झाला. पिंप्याला पाठ्यां की त्याचे लग्न करायचे म्हणजे तरी तो खुपसेल म्हणून कनका नांवाच्या एका मुलीशी शंकरचे लग्न धर्मपालने करून दिले.

कनकानेदेखील नवऱ्याला सुधारण्याची खूप पराफाष्टा केली. पण कांहीही उपयोग झाला नाही. तो पोटपर जेवायला आणि गांधर भटकत, गप्पाटप्पा करून संव्याकाळी घरी परत येत असे. असल्या आळशी व निरुजोगी मुलाशी आपले लग्न

ऑक्टोबर २००१

बळून दिले म्हणून ती सासऱ्यावर खूप चिडनेली होती. प्रत्येक बाबतीत ती सासऱ्याशी खरंखोट करीत वाद घालीत बसे. उलट उलटरे देई. सासऱ्याला इतक्याने त्रास देण्याचा प्रयत्न करीत होती. मनांतल्या मनांत तिने सासऱ्याचा सूड जावण्याचा निश्चय केला होता.

कांही दिवसांनंतर धर्मपाल मरण पावला. आता तर शंकरची परिस्थिती जास्तच कठीण झाली. कनका त्याच्यावर आपला अधिकार गाजवत त्याचा रागताण करू लागली.

एक दिवस शहरांत पाहणाऱा शंकरचा एक मित्र त्याला भेटायला आला. शंकरने बायकोला सांगितले, “आज माझा मित्र आलाय. तो माझ्याबरोबर जेवायला बसेल, तेव्हा तू त्याच्यासाठीही स्वयंपाक कर.” हे ऐकून कनकाच्या अंगाचा सिळपापड झाला. ती घोरान्त ओरडत म्हणू लागली, “तुम्हाला तर कनकी मिळवण्यातकीही तुमची बायकी नाही. गैज तुम्हाला मी फुकद जेवायला घालतोच आहे. त्यांत आणखी तुमच्या मित्रासाठीही जेवण बनवू का? कुणीही आलागेला उपरसुंभ केऊन ह्या त्याला जेवायला वाढायला ही कांही खाणावळ आहे का?”

शहरांतून आलेला शंकरचा मित्र गोरामोरा झाला. कांहीही न बोलता तो तिथून निघून गेला. शंकरला हा अपमान अगदी असह्य झाला. बायकोच्या या वागण्याने तो फारच नाराज झाला व तसाच छ लोडून तो जंगलात निघून गेला.

शंकर जंगलातून घात होता. अंधार पडू लागला. तितक्यांत त्याला एक आवाज ऐकू आला. “कोण आहेस तू? अंधार पडायला लागलाय ते दिसत नाही का तुला? जंगलात आणखी पुढे जाऊ नकोस.

20

चांदोबा

पोण्याचे आहे.” आवाजान्या दिशेकडे शंकरने पाहिले.

जवळच्या एका उंच दाडावर एक संन्यासी आसनमांडी घालून बसला होता. सावणीने शंकर त्याच्याजवळ गेला आणि त्याच्याकडे मीठ नितरुन पाहू लागला. संन्याशाच्या चेहऱ्यावर एक अनोखे तेज स्पष्टपणे दिसत होतं.

शंकर अगदी श्रद्धापूर्वक संन्याशाच्या पायाजवळ बसला आणि त्याने त्याला आपली रडकथा सांगितली. आपल्या भाडकुदळ बायकोबद्दलही त्याने लविस्तर सांगितले. तो पुढे म्हणाला, “स्वामीनी, आता उरलेले आयुष्य या बायकोबरोबर घालवण्याइतकी सहनशक्ती माझ्यांत नाही. तिला सुधारण्याचा, एक चांगली पत्नी बनवण्याचा भार आता आपल्यावरच आहे. जर हे आपल्याकडून होणार नसेल तर मी इथेच आपल्या

पायापाशी पडून राहीन आणि आपली रोवा करता इथेच जन्म घ्यावीन.”

संन्याशाने प्रथम नवाबीने शंकरकडे पाहिले, आणि नंतर मात्र हसतहसत आपले डोळे चंद केले, शेजारी ठेवलेल्या कमंडलूमधले बोडे पाणी त्याने आपल्या हातावर घेतले, आणि, “कनकाचा कवागपणा दमणारणें बंदनून आऊं दे” असा म्हणून छानांतले पाणी त्याने जमिनीवर छिंपडले.

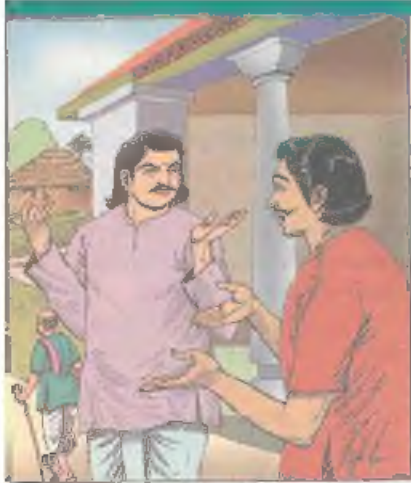
शंकरला पुन्हा संन्याशाने सांगितले, “या घोर अंधारातून जर तू अण्यांत पुढे गेलस तर तुझ्या जिवाला धोका आहे. तू परत फिरून घरी जावेस हेच योग्य ठरेल. मी तुला खात्री बेंडो की आता तुझ्यासमोर कांहीही समस्या उभी राहणार नाही. घरी परत जा आणि आतातुझ्या पत्नीची वागणूक कशी आहे ते पाह.”

शंकरने संन्याशाचे पाय धरले आणि तो घरी परत गेला. तोपर्यंत घरीच रात्र झालेली होती. शंकरला पाहून कनकाने त्याच्या पायावर लौकणाच घेतली. रडतरडत ती म्हणाली, “मला क्षमा करा. मी इतके दिवस तुम्हाला छूप त्रास दिला. जे बोटू तयें असही मी तुम्हाला बोलत होते. माझ्या पापाता कांही प्रायश्चित्त नाही मिळणार.”

शंकरचा आनंद गगनांत मावेल. जौ कांही बदल झाला तो संन्याशामुळे झाला होता. “संन्याशाच्या बरवनामुळेच तर तू सुधारली आहेस.” तो बरवनाला म्हणाला, त्याची समिस्तर माहिती नळल्यावर ती आश्चर्यचकित होऊन म्हणाली, “असं होण! महा पायलं की फक्त देवदेवताच वरदान देतात. आज हे काम संन्याशीदेखील करावला लागले ना! खराच, काळ किती बदलत चाललाय! कांही कां असे ना,

21

ऑक्टोबर २००१

शेवटी वरदान ते वरदानचा" रंतर ती आपल्या हातकडे पाहता म्हणू लागली, "माझा रंग चांगला उजळ होऊ दे आणि माझा तडपणाही थोडा कमी होऊ दे, आता मी उबां संन्याशाकडे जाऊन मागून घ्या!"

आपल्या पत्नीची ही इच्छा पूर्ण करण्यासाठी, दुसऱ्याच दिवशी शंकर संन्याशास भेटायला गेला, संन्याशाकडून त्याने ती मर मिळवला आणि शंकर घरी आला. कनकास सधून त्याला आश्चर्याचा भावने बसला कारण आता ती खूपच चांगली दिसायला लागली होती, जररी तरुण वाटत होती, दुसऱ्या दिवशी कनकाने शंकरला सांगितले, "मला काही चांगला स्वयंपाक करता येत नाही, भाइया हातच जेवण काही स्वादिष्ट होत नाही. भाइया माहेरच्या रंगळ्याच वायकरीना चांगली रसोई रंधता येत नाही हे मात्र अगदी खरे! तुम्ही

पुन्हा त्या संन्याशाकडे जा आणि माझ स्वयंपाक उत्तम होईल असा थर मागून घ्या."

या असल्या विस्फोटक मागणीसाठी संन्याशाकडे जायची शंकराची इच्छा नव्हती, पण काय करणार? साचार होऊन त्याला पुन्हा जंगलाने जावे लागेल. संन्याशाने हा भावेखील एक आठमळबांनंतर कनकाने शंकरला सांगितले, "आता मी चांगली दिसते. चांगला स्वयंपाकदेखील करू शकते. पण उपयोग काय? आपली गरीबी आहे तशीच आहे. धनदौलतीशिवाय या गुणांचे काही चीज आहे का? तुम्ही आपणही एकदा त्या संन्याशाकडे जा आणि धनलंपतीसाठी याचना करा."

आता मग शंकर बरा जास्तच चिडला. पण तिच्या हट्टामुळे तो संन्याशास भेटायला जंगलाने गेला. तिथे जाऊन पाहिले तर संन्याशी त्या जागेवर नव्हता. त्याने आजूबाजूला जाऊन खूप शोधले, पण संन्याशाचा काही पत्ता लागला नाही. निराश होऊन तो परी गेल जवळला निपास. गांवातल्या चौबरोत एका भोजनालयाजवळ एक गृहस्थ उभा होता, त्याने शंकरला विचारले, "शंकर, आता सुखी आहेस ना? आता तुम्ही आयुष्य आरामात जाले आहे की नाही?"

दाढीमिश्रा नसल्यामुळे शंकरने त्या संन्याशातों जोळखले नव्हते. जशी त्याला ओळख पटली, तशी तो म्हणाला, "स्वामीजी, हे काय? आपली दान्नी, मिशा, भगवी वर्सू त्यांचे काय झाले?"

संन्याशाने हसत उत्तर दिले, "माझी नांव कालीपाद आहे. कुणा विव्रानाने अगदी बरोबर म्हटल्या की अतिकुरूप झोबी संसार करता येतो. पण भांडकुदळ, कर्कश स्वभावाच्या लोकांवर

राहणें सर्वस्वी अणक्य आहे. माझ्या पत्नीमधे हे दोन्ही दोष आहेत. मला ते सहन झाले नाही. मी थार सोडून संन्यास घेतला, परंतु या सहा वर्षांच्या गवस्येचे फळ म्हणजे माझ्या गोंड्या पुढाऱ्या गोंष्ट निपासी की ती खरी ठरू लागली. माणुळें तुझा विघडलेला ससार सुधारला. हे पाहून माझ्या घनांत आलं की माझाही संसार मी सुधारू शकेन. म्हणून मी ती भगवी बसं टाकली, आता मी माझ्या गांवी जयला निघालो आहे."

संन्याशाचे हे बोलणें ऐकून शंकर, एकदम हगारा झाला. तो म्हणाला, "स्वामीजी, सहा वर्षे आपण ध्यानमग्न होतात, आपणही एक दिवस तसेच पुढें चालू द्या की! यामुळे तुमचं काही विघडणार नाही. मला खात्री होती की तुम्ही आम्हाला धनसंपदेच्या प्राप्तीचा बर शाल आणि आम्हाला सुखाने ठेवाल. हाच बर तुमच्याजवळ मागण्यासाठी तर मी जंगलाने

आयल्यात भेटायला गेलो होतो. तिथूनच हा परत येतो आहे."

त्याचे बोलणें ऐकून कालीपाद जोराने हसतायला लागला, नंतर तो म्हणाला, "शंकर, आपल्या नाडबडिस्तंती म्हटलं आहे की कष्टाचं फळ नैद्यमीच मधुर असतं. सुस्तो नांवाच्या राक्षसीला तू दुर् फळवून लाव, भरपूर मेहनत कर. जे काम तुला येतच, ते कर. त्यांतच सुख आहे. आपण पुन्हा कैव्हानरी अवश्य घेई, पण मला आता निघालं पाहिजे, कारण माझं गांव इथून बरोच दूर आहे." हे श्रांगून कालीपाद तिथून निघून गेला.

आपल्या गांवी पांघायला त्याला खूप यत्न झाली. आपल्या घराजवळ तो आला त्यावेळी घराच्या छिडक्या उघडल्या होत्या, आतले आवाज बाहेर स्पष्टपणे ऐकू येत होते. त्याची पत्नी बालामणी, दहा वर्षांची मुलगी आणि आठ वर्षांचा मुलगा आपापसांत बोलत होते.

"तुमचे आजोबा भरपूर संपत्ती मागे ठेवून गेले खरे, पण त्याचा चमच फायदा? त्याची देखभाल करणारा कुणी इथे हजार नाही. तुमच्या दोघांच्यावर कुणाचा चमच नाही, म्हणून तुम्हाला नोंद शिरतही लागत नाही, आपणही आठदहा वर्षांनंतर तुमची लगे करायची वेळ येईल. या रांगळ्या जबाबदाऱ्या मी कशा बरे सांभाळू शकेन? एकदा थार मला सोनयेल तरी का? तुमचे बडील तर फारच कठोर निपासे, आता हे बरीच खरे, की मी फटकळ तोंडाची बाई आहे. जे मनांत येत तें लागलीच बोलून मोकळी होते, पण म्हणून काय झालं? अन्नाच्या वायकांचे नवे तसेच काही संन्यास घेतात का? मग ज्यांचे नवरे आम्हावेताळतात ते रागीट

असतान, त्यांच्या बायकांनी काय करायला हवं? त्यांनी काय विहिरीत उडवा टाकून बाँब बायचा? मला तर वाटतं की गेल्याशिवाय कांही माझी मुटका धड्याची नाही." असं मोठ्याने बडबडावा बायलांमणी आपली व्यथा त्या खोटेचा मुलांना ऐकवत होती.

मग एक मोठा आवाज झाला, असं वाटलं की कुणीतरी आपलं बोकं फोडलंय, क्षणभर थांबून फाटीपाद उघडल्या छिडकीमार्फत आता आणि म्हणू लागला, "अग बाबा, मी बरी परत आलोय. दार उघड," आणि तो जोरजोराने दवाजा ठोठावू लागला.

वेताळाने ही गोष्ट सांगून विचारले, "राजद, शंभरला फोफेरी खोस परिधम न घेता आपल्या पत्नीचा कर्कश म कठोर स्वभाव बदलण्यांत यश मिळाले, आणि त्याची समस्या दूर झाली. पण असं वाटतं की सहा वर्षे तपस्या करूनही काहीपादला आपल्या पत्नीचा स्वभाव बदलला आता नाही. असं कां झालं?

जेव्हा वैद्य एखाद्या रोगाची चिकित्सा करून त्याचा रोग दूर करू शकतो, तेव्हा तसल्याच रोगाने जरी तो रूनतः मृत असला तरी तोच इलाज कां करू शकत नाही? ही गोष्टजब चमत्कारिक नाही का? माझ्या या शकिकं उत्तर तुला माहीत असूनही जर तूं मीन फारलेख तर मुर्या मरतकराचे तुकडे तुयडे होतील."

चिऊभाकवि त्याचा संदेह दूर करण्याच्या उद्देशाने म्हणजे, "असं वाटतं की सुरुवातीला सन्यासी काहीपादला आपल्या तपस्येवर तेवढा विश्वास करता. पण जेव्हा त्याच्या संतांत जातं की त्याच्या बाणीमधे शक्ती आहे आणि त्याच्या शंकरला चांगला उपयोग झाला, तेव्हा काहीपादला घरी परत जायसे वाटू लागले. त्याने विचार केला की त्याच्या इच्छा शक्तीचा त्याच्या पत्नीवरदेखील प्रभाव पडेल व ती एक चांगली पत्नी घनेल. पण तसे घडले नाही. त्याची बायको आपल्या मुलांना फजम खिया आणि रंगीट नवे बांच्याबद्दल खागत होती, काहीपादला वाटतं की त्यांत सचाई आहे. म्हणून त्याने दार बाबतून पत्नीला बोलावले. पत्नीच्या बाबतीत त्याने काही चातले नाही. कारण पत्नीच्या बाबतीत त्याची शक्ती उपयोगी पडली नाही. कारण तपस्येच्या शक्तीचा उपयोग स्वार्थी हेतूने करायची इच्छा त्याच्या मनांत उफळली. अशा शक्तीचा उपयोग वास्तविक इतरांसाठीच व्हायला हवा असतो. त्पांतध परमार्थ आहे."

एजाचे मौन्यम करण्यांत वेताळ सफल झाला. तो प्रेतासहित अट्टम झाला आणि पुन्हा झाड्या जाऊन बसला.

(आधार: गायत्रीदेवीची रचना)

भारत-गाथा

एका महान परंपरेची झलक -

युगायुगांतून सत्याचा शोध

२०. निसर्गातल्या पावित्र्याचा शोध

संदीप नि शामला खुशीत होते, त्यांच्या शहराजवळच्याच एका पर्यटनस्थळाजवळ, त्यांच्या आजोबांना, प्रा. देवनाथाना नेण्यांत ते मशाली झाले होते. ती जगा एका तलावाच्या काठावर होती. तलावाशेजारीच एक हिऱ्या वृक्षमालीने नटलेली एक छानशी टेकडी होती. मुलांच्याबरोबर त्यांचे मित्रही आले होते.

हवा अतिशय प्रसन्न होती. तलावाभोवतीची बरीच झाडे रंगीबेरंगी फुलांनी लगडलेली होती. संध्याकाळचा झमलेला सूर्य लोकांचे अस्ताचला जाणार होता.

"किती पवित्र दैवतावा आहे हा!" सूर्यास्ताकडे पाहतपाहत शामला उद्गारली.

"तुझा शब्द अगदी तमस्पक आहे पोरी!" प्राध्यापक आनंदाने म्हणाले. "आपल्या परंपरेच्या वारसाचा एक महत्वाचा धागा म्हणजे आपल्या पूर्वजांनी निसर्गाचा पवित्र दृष्टीने विचार केलेला होता. ही प्रवृत्ती आपली सद्विवेकमुद्री वाढवते. आणि या छत्रीकोनातूनच मुनींना हिमात्म्य प्रथिब काढला. त्या यफाळ दुर्गम प्रदेशांत त्यांनी देवालय बांधली, मठांची स्थापना केली, हिंमालयाच्या उत्तुंग शिखरांपुढे ते नतमस्तक झाले व त्या शिखरांना त्यांनी आदराचे स्थान दिले. उदाहरणार्थ, कैलास पर्वत हे शिखांचे वसतीस्थान होते."

"आणि अशा पवित्र ठिकाणी दर्शनाला येणाऱ्या निरपराध भक्तांवर खुनी माणसें हल्ला

विश्वाचसु

भारताची ओळख

प्रश्नावली

सणांसाठीचे विषय सुरु झाले आहेत. काही सणांचे धार्मिक महत्त्व असते, काही सण सुट्टीचे असतात. तर काहीना सामाजिक संदर्भ असतात. ह्या महिन्याची प्रश्नावली भारतीय सणांचा आधारित आहे. ते सण कोणते ते ओळखा पाहू.

- विष्णूच्या दशावतारांपैकी एक अवतार कुठल्या सणाशी संबंधित आहे?
- १४ वर्षे वयच्यातून एवढा उपवास करून जन्मदिवस साजरा करायला येत आहे, ही घटना एका सणाशी जोडलेली आहे. हा सण कोणता? २००१ साली तो कोणत्या तारखेला येतो आहे?
- मुलांच्या शिक्षणसरा या विविध दिवशी सुरुवात होते. तो कोणता दिवस? बंगाली लोक बुद्धीच्या देवतेची आणखी एका वेळच्या सणाच्या दिवशी पूजा करतात, तो सण कोणता?
- सह्याद्रिभागांना कोणते दोन सण एकत्र आणतात?
- भारती लोक कुठल्या दिवशी त्यांच्या घर्भगुरूचा जन्मदिवस साजरा करतात?
- मुखलमान आपल्या घर्भगुरूचा जन्मदिवस साजरा करताना जो एका वेळच्या नांवाने प्रसिद्ध आहे, ते नांव कोणते?
- 'जिस्तर' सणाचे महत्त्व काय?
- 'हुड पोर्णिमा' व 'पैशाळी पोर्णिमा' यांचे तिथेही महत्त्व आहे. ते काय आहे?
- या सणासाठी तमिळनाडू मधील चायका तांदूळ शिजवून ती पाटेत्यामघून उतू वाडू देतात. हा सण कोणता?
- 'मकरसंक्रांति' हा सण दक्षिण भारतातील एका देवळात श्रद्धांजली असाधारण श्रद्धेने निगडित आहे. ते देऊळ व ती घटना कोणती?

सप्टेंबर महिन्याच्या प्रश्नावलीची उत्तरे

१. नालंदा	८. प्राचीन शिक्षण निळा नवी तळी
२. चिदनाथ रागौर, १९०१ मध्ये	९. मोतला अचल कलम अराधन
३. कलाशंकर, वसिष्ठीदेवी अर्द्धेन	१०. १८/१०
४. १९/०६	११. १८३५ - लॉर्ड मॅकडॉल
५. शिमला	१२. डॉ. मारुतम शास्त्रिणेच्या
६. पंक्ति मदनमोहन मालवीय	१३. द्रोणाचार्य
७. अलीगड मुस्लिम युनिव्हर्सिटी	१४. वैद्युल्लो मधील कलामंडलम
	१५. तक्षिला

देवी भागवत

सुत म्हणाला, "ब्रह्माच्या विनंतीवरून योगनिद्रा तिथून निवून गेली व विष्णू ध्यानांतून जागे झाले. त्यांच्या या सांगण्यावर मुनींना एक गोंष्ट समजली नाही. त्यांनी विचारले, "आम्ही ऐकत होत की ब्रम्हा, विष्णू, महेश्वर, हे सृष्टीच्या स्थितीचे कारक आहेत. आम्ही हे ही ऐकत होत की या तिबामध्ये विष्णू सर्वोत्तम आहेत. असे विष्णू जेव्हा योगनिद्रेत ध्यानस्थ असतात. तेव्हा त्यांच्या शक्ती व तेजस्वितेला काय होत? त्यांच्यापेक्षा जास्त प्रभावी शक्ती आदिशक्तीला कुठून मिळाली? तुम्ही तर सांगत आहात की आदिशक्ती हे समस्त कारणांचे मूळ आहे. यातली खरी गोंष्ट कोणती तेच आम्हाला कळनासं माझे आहे।"

त्याचा मुत्ताने असे सांगितले:

"ऋषींनी, आपल्या प्रश्नाचे उत्तर तत्सपूर्वक ऐका. नंतर व इतर महामुनींना देखील आदिशक्तीचा अथार प्रभाव टाऊळ नसल्याकारणाने, विष्णूलाच सारेजण सर्वशक्तीमान समजत होते. पण हा केवळ

त्यांचा भ्रम होता. याप्रमाणे जनांच्या बळरीत ही त्यांच्यात प्रतबिम्बता होती. काहींनी शंकराला भगवान मानले तर काहींनी सूर्याला कोणी अग्नीला सर्वश्रेष्ठ स्थान दिले तर कोणी चंद्रास भगवान मानले अशा प्रकारे प्रत्येकांनी आपलीच मते बरोबर आढेत असे मानले. पण असे कोणीही मानले नाही की आदिशक्ती हीच खरी शक्ति आहे. ही शक्ती शिव, विष्णू, सूर्य, वायू व अग्नीतही दृष्टीस पडते.

हा शक्तीमुळेच विष्णू जेव्हा ध्यानांतून येऊन साते तेव्हा ब्रह्मदेवास पाहून विष्णूने विचारले, "बाळ, तपश्चर्या सोडून तू इथे का आतास? तुला कसली चिंता निर्माण झाली आहे?"

"आता मी तपश्चर्या करी करू शकणार? तुमच्या दोन्ही कानांतून मधु व कैटभ नांवाचे दोन राक्षस जन्मले आहेत आणि मला मारून टाकण्याची घमकी देत आहेत. त्यांनी युद्धाची घोषणाही केली आहे." ब्रह्मदेवाने सांगितले.

"या सहानुभूति गोष्टीने तू इतका घाबरतास?"

१. मधु कैटभ का वध-शुक का जन्म

मझ्या हातून कित्येक मोठे मोठे राक्षस मारले गेले नाहीत का?" विष्णु क्रसं म्हणत होता तोंच तिथे ते दोघे राक्षस आले आणि ब्रह्मदेवाला म्हणू लागले. "थ्ये लपवसार होय? तुला शोधणे हे काही कठीण काम आहे कोडेब? हा तुझं राक्षण कलं राखेल कां? अरे एकटाच कां नाही मरत? आपल्याबरोबर बालाही बघाला घेऊन जातोस?"

विष्णुने ब्रह्मदेवाला आपल्या पांटीपाठ देण्याची खुण केली. नंतर तो राक्षसांना म्हणाला, "जे तोंडाला येईल ते उन्मत्तपणे तुम्ही बोलत आहात. थांबा, आताच तुम्हा दोघांचा समाचार घेतो." त्या दोघांशी युद्ध करण्यास विष्णु तयार झाला.

विष्णु आणि मधु या राक्षसांच्यामध्ये तुंबळ युद्ध सुरू झाले. आकाशातून देवी दे युद्ध पाहत होती. समुद्र खनळला होता. मधुला सकलेंता पाहून केवढा विष्णुबरोबर युद्ध करूं लागला. आता दोघेही राक्षस आपली सर्व शक्ति एकवटून विष्णुबरोबर लढाराने लढू लागले, तेव्हा विष्णूचे सामर्थ्य कमी पडू लागले.

व त्याला थकवा यादू लागला, काय करावे हे त्याला सुचेलना. ह्या राक्षसांना कले ठार करावे ते काही त्याला कळेलना. आता तर त्याला स्वाक्षणापीप काळजी वादू लागली.

विष्णुला विचारांत पडलेला पाहून ते राक्षस म्हणाले, "युद्ध करण्याची शक्ति नसेल तर आमचा वारस हो.

आमच्या रसमोर बांकून अम्हला नमस्कार कर तूं जर असं केले नाहीस तर प्रथम तुला मारून टाकू व नंतर ब्रह्मदेवाला!"

विष्णुने शांतपणे उत्तर दिले, "शकलेल्याला, पळून जात असलेल्याला, घाबलेल्याला, पांजाणात खाली पडलेल्याला मारणे, ह्या वीराचा धर्म नाही. तुम्ही दोघेजण आहात व मी एकटाच आहे. थोडा वेळ यांबून मी पुन्हा तुमच्याशी युद्ध करीन. तुम्हाला दोघांनायुद्ध धर्म म्हणजे काय, ते ठाऊक नही का?"

"होका जाहे. थोडा वेळ विथाम कर. अम्होडी धांबून विथाले घेजे," बोधा राक्षसांनी लागितले. तेव्हा विष्णुने आपल्या अंतर्दृष्टीने जाणले की ह्या दोन्ही राक्षसांना आमरपदाचे बरदान मिळाले आहे. ह्यांच्याबरोबर युद्ध करण्यात शक्ती खर्च करणे योग्य नाही. ह्यांना कसे ठार करता येईल याचा तो विचार करत होता, कारण ब्रह्मदानामुळे त्यांना करण आले नसते. मग यांना काय रितीने मारता येईल?" त्याला प्रसन्न पडला होता, अखेर त्याला जगदंबेची आठवण आली. त्याने जगदंबेची प्रार्थना करून म्हणले. "माते, तुझ्या कृपेशिवाय मी त्या दोन राक्षसांना मारणे शक्य नाही. कदाचित तेच मत्त ठार करतील कारण तूच त्यांना बरदान दिले होतसे, आता त्यांना कसे मारता येईल ते तूच मत्ता सांग." विष्णुने मनांतल्या मनांत जगदंबेला विचारले.

विष्णु असा दीन झालेला पाहून देवीला हसू आले ती म्हणाली, "राक्षसांना मी आपल्या पायेने शांकून टाकीन, तेव्हा त्यांच्यावर विजय मिळवता येईल."

राक्षस विष्णुला म्हणू लागले, "अरे, आपला पराजय होईल म्हणून इतका कां घाबलो आहेस? जय किंवा पराजय हे शूर वीराच्या जीवनांत स्वाभाविक आहेत, तुझ्या हातीं कितीतरी राक्षस नाही कां हारले? विजय काही नेहमीच मिळतो असं नाही."

हे ऐकत विष्णू एकदम चिडला आणि त्यांना जोराने गुदे मारू लागला. ते दोघे रक्तबवाळ झाले आणि त्यांनी विष्णूच्या छातीवर आपली पूर्ण शक्ति पुरवता जाऊन ठोसे मारले, अशा प्रकारे दोघांच्यात भयंकर असे युद्धियुद्ध झाले. विष्णू अतिशय थकला होता. त्याने त्याच वेळेला आकाशांत असलेल्या देवीला पाहिले.

देवीने त्याच क्षणीं जणू ते कामदेवाने माण असावेत, अशी मोहक वायादृष्टी राक्षसांच्यावर पसरली. झालं, राक्षस युद्धाचा विचार विसरले आणि मोहपाशांत अडकले. असा स्थितीत विष्णु त्यांना म्हणाला, "मी कितीही राक्षसांशी सामना केलेला असला तरी तुमच्यासारखे युद्धकलेंत निपुण असलेले वीर आजपर्यंत पाहिलेले नव्हते. तुमचे युद्धकलेतले नैपुण्य पाहून मी खारच प्रसन्न झालो आहे. तुमची कंणतीही इच्छा असली तरी ती सांगा मी ती पूर्ण करीन."

देवीच्या प्रभावामुळे राक्षस मायासोहान पडले होते. विष्णूच्या या बोलण्यावर ते आपणखीनच चोकाळले. त्यांनी उत्तर दिलं, "तुझ्याकडे काही मागणाऱ्यातले आम्ही थोडेच आहोत? तुलाच कांही हवं असलं तर सांग, आम्ही तुझी इच्छा पूर्ण करे."

"मी मागीर ते थाल तुम्ही मला? तर मग माझे युद्धकलेतले नैपुण्य पाहून जर तुम्हाला आनंद झाला असेल, तर माझ्या हातानेच तुम्ही मरण स्वीकारता." विष्णुने मागणी केली.

विष्णुचे बोलणे ऐकून राक्षस स्तब्ध झाले.

नंतर नीट विचार करून ते म्हणाले, "आपला शब्द पाळण्याचे लक्षांत असेल तर घ्यानांत देवा तुम्ही आम्हाला वर द्यावे कबूल केले आहेस. आम्हाला तू असा विशाल प्रदेशांत मार की जिथे अनिवात बाणीत घलेल. या अटीवर आम्ही तुझ्या हातून बरपायस तयार आहोत."

विष्णु यावर हसला. त्याने आपली मांडी धोपटली व त्या मांडीचा आकार बदलत तो म्हणाला, "राक्षसांनो, या पुढे!"

राक्षसांनी आपले गरीर विष्णूच्या मांडीपेक्षांही मोठे केले. राक्षस आपल्या शरीराचा आकार वाढवीत गेले तर विष्णू आपली मांडीमोठी करीत होता. बाह्यतापाराता विष्णूच्या मांड्या राक्षसांच्या शरीरापेक्षां मोठ्या होत गेल्या. तेव्हा विष्णुने आपल्या चक्राचे स्मरण केले व त्याने राक्षसांचा बध केला. त्यांची भरनळे पाणयंत पडली व तिथे एड देऊन उतरून झाली. तेव्हापासून जमिनीला भेदिनी म्हणू लागले.

ध्यासांची तपस्या

सुताने सांगितलेल्या सान्ध्य कथा ऐकल्यानंतर मुनींनी त्याला सांगितले, "तुमच्याकडून आम्हाला कितीतरी गोष्टी ऐकायला मिळाल्या व समजल्या, परंतु पुत्रप्राप्तीसाठी तपस्या करण्यास जेव्हा व्यास निघता, त्याची कथा तुम्ही अद्याप सांगितली नाहीत."

सुताने व्यासाच्या तपस्येच्याबद्दल मुनींना छानछान कथा सांगितली. "नारदांनी सांगितलेल्या मंत्राचा जप करीत स्यार्णगिरीवरच्या कोणत्या वनात व्यासाने तपस्येला प्रारंभ केला. आपली संपूर्ण सत्ती एकवटून जेव्हा ते तपस्या करू लागले, तेव्हा भूमी व आकाश कांपायला लागले. ते वासना देखीदेवतांना घेऊन शिवाच्याकडे गेले आणि त्यांनी त्याला विनंती केली, "व्यास तोग्र स्याच्या तपस्येत मग्न आहेत. आम्हा लोकांच्यावर बहुतेक मोठे संकट येउन पडणार आहे असे वाटते, अगण आमचे रक्षण कर."

"तपस्यांचे अनहित कधी करू नये. कारण ते कधीही तुमच्याचे अनहित करीत नाहीत. व्यास पुत्रप्राप्तीसाठी तपस्या करीत, माझे स्मरण करीत आहेत." शिवाने देवतांचा समजावले आणि व्यासांच्या समोर शिवाने दर्शन दिले. व्यासांची इच्छा पूर्ण झाली, व ते आश्रमांत परत गेले.

त्यांनी अग्नी प्रज्वलित केला व नंतर विचारले, "अशी कुणी ही आहे का जी या अग्नीसारखा तेजःवीर्य पुत्र देऊ शके?" कांहीही असो, ही एक अडथळाच असते, असा चिंता त्यांच्या मनांत असला तेव्हा त्यांना आकाशात घृताची अप्सरा दिसली. तिच्याजवळच उभा असलेला कामदेवही त्यांनी पाहिला. व्यासांच्यावर कामदेवाचा प्रभाव पडला होता. ते स्वतः शींच म्हणू लागले, "ही तर मला धोका देण्यासच आली असावी. हिच्याबरोबर जर मी लुखाने जीवन जगायला सुरुवात केली तर यामुळे काय नष्ट होईल? हिला जर मी माझी पत्नी

बनवली तर झार झुनी मला हसतील का?" ही सुद्धा अप्सरा मला आपला मानून मला सुली करेल का? की ही माझा पुरुषवा कठीण? उर्वशीसारखी मला सोडून जाईल आणि विराहवेदनेने तळमळून ठेवेल?"

घृताची अप्सरेला पण व्यास आपल्याला शापवीर्य देतील याची भीती वाटत होतीच. तिने पोपटाचे रूप धारण केले आणि ती उडून गेली. अग्नीच्या घर्षणाने व्यास अग्नी प्रज्वलित करीत आताचा शुक्लाचा जन्म झाला. त्याला पाहून व्यास एकदम उठाले. "काय चमत्कार आहे हो! माझा शिवाचा महिमा असावा "व्यास त्या पुत्राला घेऊन गंगा नदीवर गेले. त्यांनी त्या पुत्रास स्नान घातले व सर्व आवश्यक संस्कार पुरे केले. त्याचेकड आकाशात देवांनी दुंदुभि वाजवल्या, व पृथ्वीवर पुष्पवृष्टी केली, नाद बारी मुनींनी गायन केले. रंभा आदि अप्सरांनी नृत्य केले.

शुक्लाची अप्सरा या पोपटाचे रूप धारण करणाऱ्या स्त्रीच्यामुळे पुत्र जन्मला, म्हणून व्यासाच्या पुत्राचे नाव शुक्र पडले. यालाच हळूहळू थादल गेला. शुक्राच्यासाठी अप्सरांनाने भृगुशिव, षष्ठ व कर्मरूप छात्री टाकले. व्यासांनी आपल्या पुत्रास यज्ञोपवीत दिले, संस्कार केले, व गृहस्मृतीकडून वेदाभ्यास करवला.

विवाहभ्यास पूर्ण झाल्यावर शुक्र आपल्या पित्याकडे आला. अध्ययन पूर्ण करून आलेला

आपला पुत्र पाहून व्यास संतुष्ट झाले. शुक्राचा विवाह करायला असे त्यांच्या मनांत आले. परंतु शुक्राने या विचाराला संमती दिली नाही. उत्तर आपल्या पित्याकडून वैराग्य तत्वाचा उपदेश मिळाला अशी इच्छा व्यक्त केली.

व्यासांनी शुक्राला उपदेश केला, "मनाला मान्यांत ठेवतांना ते शुद्ध व पवित्र ठेवणे हाच मुक्तीचा (मोक्षाचा) मार्ग आहे. मुक्ती प्राप्त होण्यासाठी बुद्धी कोषताही मार्ग शोधण्याची आवश्यकता नाही. न्यायाने घन मिळविणे, छोटे व दोलने, शरीर व मन शुद्ध व पवित्र ठेवणे, अतिधीन आदर करणे, योग्य प्रमाणात दान देत राहणे, ही गृहस्थाची कर्तव्ये आहेत. पांचे पावन करणाऱ्या मुक्ती प्राप्त होते. म्हणून वसिष्ठसारख्या महर्षींनी गृहस्थाश्रम स्वीकारला. तू देखील चांगली कल्या पाहून विवाह करावात व आपल्या पितृ-वैकांगी संतुष्ट वारतनेस."

इतके समजावून सांगितल्यावर देखील शुक्राचे मन दौग्य तत्वांतच गुंतले होते. हे तत्वांत आल्यावर व्यासांनी पुन्हा त्याला सांगितले, "पुत्रा, मी फार पूर्वी देवी भगवत या ग्रंथाची रचना केली होती. त्यामुळे मुक्तीचा मार्ग समजलो. तो ग्रंथ तू याच आणि इतकी हो." आणि ते त्या ग्रंथाविषयी पुढे सांगू लागले.

क्रमशः

